

DYSLEXIEPROTOCOL

SCHOLENGEMEENSCHAP DE DIJK
MEDEMBLIK
2021/2022

Inhoud

Inleiding	pagina 3
Wat is dyslexie?	pagina 4
Dyslexie in het voortgezet onderwijs	pagina 5
Kenmerken en (mogelijke) gevolgen van dyslexie	pagina 6
Ouders met een dyslectisch kind	pagina 8
Wat doet SG De Dijk voor leerlingen met dyslexie?	pagina 9

Inleiding

Dyslexie is een complex probleem. Dyslectische leerlingen zijn niet dom of lui, hun falen is geen onwil. Deze leerlingen doen vaak extra hun best, besteden vele uren aan huiswerk en behalen dan nog een onvoldoende. Dubbel pijnlijk is het als ze naast het slechte cijfer ook nog de opmerking krijgen dat ze harder moeten werken. Veel leerlingen verliezen hun zelfvertrouwen, worden gespannen en faalangstig of geven het op: "Zie je wel dat het niet lukt". Ze vermijden tenslotte, zoals iedere gezonde volwassene, datgene waar ze moeite mee hebben.

Dyslectische leerlingen zijn tijdens het schoolgaan aangewezen op begrip en begeleiding van docenten, want anders worden ze afgerekend op hun beperking en kunnen ze niet het bij hen passende onderwijstype met succes volgen. Een leerling met een beperking heeft recht het onderwijs te doorlopen op een manier die aangepast is aan zijn of haar mogelijkheden.

Scholengemeenschap De Dijk is verplicht om inhoud te geven aan een vorm van dyslexiebeleid. In dit protocol willen wij beknopt aangeven waar de school zich t.a.v. dit onderwerp bevindt en wat ouders van haar op dit terrein mogen en kunnen verwachten. Voortschrijdend inzicht kan ertoe leiden dat dit document onderhevig is aan veranderingen.

Wat is dyslexie?

De volgende definitie is inmiddels algemeen aanvaard:

“Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door hardnekkige problemen in de automatisering van woordidentificatie en/of schriftbeeldvorming (spellen).”

Dit betekent dat het gaat om een ernstige lees- en/of spellingachterstand die hardnekkig is, ondanks voldoende gelegenheid tot leren. Het automatiseringstekort uit zich in het voortgezet onderwijs vooral bij complexe taken (lange teksten, functionele schrijfp opdrachten) en moderne vreemde talen.

Uit de definitie zal duidelijk zijn dat het vaststellen van dyslexie gebonden is aan voorwaarden en normen.

Dyslexie is een beperking die niet te verhelpen is. Het is niet altijd gemakkelijk dyslexie te herkennen; dyslexie komt in verschillende mate voor, van zwak tot zeer ernstig.

De meeste dyslectische mensen proberen hun handicap te camoufleren. Dat is geen wonder. In onze maatschappij behoort iedereen immers goed te kunnen lezen en schrijven. Wie dat niet kan, schaamt zich en is bang voor dom te worden aangezien. Onze maatschappij stelt hoge eisen en vraagt dat men snel en adequaat leest.

Heel lang werd dyslexie getypeerd aan de hand van specifieke foutenpatronen, zoals het omdraaien van letters (b-d) of de verkeerde volgorde van letters (dorp-drop). Langzamerhand weet men dat het veel meer is dan alleen het omdraaien van letters.

Een kind blijft, ook nadat hij met veel hulp een redelijk niveau heeft bereikt, dyslectisch. Een groot probleem voor dyslectische leerlingen is dat zij hun kennis en vaardigheden niet ten volle kunnen laten zien door hun beperkte lees- en spellingvaardigheden. Veel dyslectische leerlingen geven schriftelijk eenvoudig geformuleerde en incomplete antwoorden en maken dan nog altijd veel fouten. Het lijkt of zij zich onvoldoende ingespannen hebben.

Dyslexie in het voortgezet onderwijs

Zo'n 10% van de leerlingen verlaat het basisonderwijs als "functioneel ongeletterd". Dat wil zeggen dat hun leesvaardigheid onvoldoende is om zich in de huidige maatschappij te kunnen redden. Dat was veertig jaar geleden zo en dat is nog steeds zo. Lezen was en is het belangrijkste dat kinderen leren op de basisschool. Er wordt onderscheid gemaakt tussen technisch lezen en begrijpend lezen. Bij technisch lezen gaat het erom dat de hersenen de lettertekens vlot kunnen koppelen aan klanken en daar woorden in kunnen herkennen. Het is mogelijk om een tekst vlot technisch te kunnen lezen, zonder dat de tekst begrepen wordt. Met spellend lezen wordt bedoeld dat iemand de woorden nog niet soepel kan lezen. Eerst moeten de afzonderlijke letters verklankt worden, waarna vervolgens het woord samengesteld wordt (hakken en plakken). Bij begrijpend lezen (tekstbegrip) gaat het om het begrijpen van de tekst en het toepassen van leesstrategieën.

Het belang van technisch lezen wordt vaak onderschat. Voldoende technische leesvaardigheid is voorwaarde voor de ontwikkeling van begrijpend en studerend lezen en vervolgens van vrijwel alles wat er in het onderwijs te leren valt. In die zin is technisch lezen 'slechts' een middel. Maar technisch lezen is het belangrijkste onderwijsdoel als dit nog onvoldoende is. Als het leren lezen onverwacht niet lukt, voltrekt zich een drama in het leven van een kind.

Falen in het leren lezen blijkt op een ongunstige manier de toekomstige ontwikkeling van een kind te voorspellen. Het blijkt een aanzienlijke risicofactor voor vroegtijdig schoolverlaten. Bij een deel van de leerlingen met leesproblemen is er sprake van dyslexie.

Kenmerken en (mogelijke) gevolgen van dyslexie

Hieronder staat een (niet uitputtende) opsomming van kenmerken en mogelijke gevolgen van dyslexie.

Kenmerken van dyslexie

Problemen met automatiseren. Deze uiten zich o.a. bij:

- Directe woordherkenning
- Het onthouden van woordbeelden
- Het onthouden van losse op zichzelf staande gegevens
- Begrippen en formules bij exacte vakken
- Informatieverwerking
- Twee dingen tegelijk doen, bijvoorbeeld schrijven en luisteren

Moderne vreemde talen.

Bij Engels geven vooral de uitspraak en schrijfwijze van Engelse woorden problemen, omdat deze zeer onregelmatig zijn. Frans en Duits geven problemen vanwege de vele nieuwe klanktekenkoppelingen.

Evenals bij Nederlands zien we dat leerlingen bij de vreemde talen:

- Moeilijk verschillen kunnen horen tussen de klanken in woorden
- Moeite hebben met het uiteen rafelen van woorden en samenvoegen van klanken of klankgroepen
- Problemen kunnen hebben met de uitspraak of woorden verhaspelen. De uitspraak is vaak matig.
- Problemen kunnen hebben met articuleren: slordig of onduidelijk

Verbale vaardigheden.

- Dyslectische leerlingen hebben soms ook moeite met het vinden van de juiste woorden en maken verbaal een zwakke indruk.
- Ze hebben geen problemen om te begrijpen wat anderen bedoelen, maar wel om zelf het verhaal onder woorden te brengen.
- Ze hebben problemen met het mondeling formuleren en geven een voorkeur voor spreken in korte zinnen.

Exacte vakken.

De hoeveelheid tekst bij de huidige wiskunde is vaak heel groot. Dyslectische leerlingen komen bij het maken van het huiswerk tijd te kort, omdat ze traag lezen en informatie langzaam verwerken.

Bij natuur- en scheikunde geeft het onthouden van namen en feiten buiten de context problemen.

Zaakvakken.

Niet het begrijpend, maar het technisch lezen veroorzaakt een vertraging van het tempo en problemen met de techniek van het lezen kunnen het begrip van de tekst bemoeilijken. Namen, plaatsen, jaartallen enz., losstaande context loze gegevens, worden slecht in het permanent geheugen vastgelegd.

(Mogelijke) gevolgen van dyslexie

Concentratie.

- Dyslectische leerlingen kunnen over het algemeen moeilijk hun aandacht bij iets houden. Dat is geen onwil. Het heeft onder meer te maken met hun zwakke werkgeheugen, waardoor ze zich meer dan andere kinderen moeten concentreren en daardoor de weg snel kwijt raken.
- Ze hebben moeite om zich af te sluiten van zaken die niet belangrijk zijn, zoals achtergrondgeluiden.

Sociaal-emotionele ontwikkeling.

- Het meest voor de hand liggend is dat kinderen met een leerstoornis hun motivatie om te leren verliezen, want ze ervaren leren als een geweldige inspanning en het leidt tot niets. In de klas krijgt een leerling met een leerprobleem minder vaak positieve aandacht dan de overige leerlingen, waardoor ze hun zelfvertrouwen kunnen verliezen.

Taalontwikkeling.

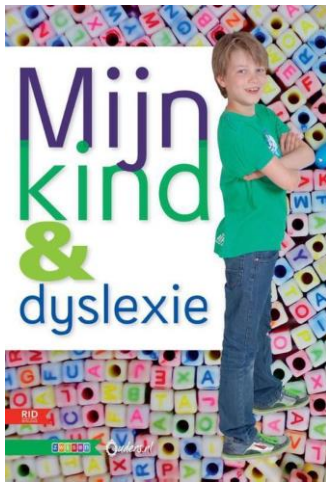
- De taalontwikkeling blijft achter bij leeftijdgenoten.
- Ze hebben moeite met het onthouden van woorden.

Links/rechts onderscheid.

- Kinderen die hier moeite mee hebben bedenken vaak allerlei trucs om links en rechts uit elkaar te houden.

Tijdgevoel.

- Soms ontbreekt het dyslectische leerlingen aan gevoel voor tijd of ordening in de tijd.
- Onverwachte wijzigingen in het patroon kunnen hen van slag brengen.

Ouders met een dyslectisch kind

Ouders zijn de steun en toeverlaat voor dyslectische kinderen. Alle teleurstellingen en tegenvallers moeten vaak thuis opgevangen worden. Maar ouders zijn geen docenten en het is in het belang van de ontwikkeling tot zelfstandigheid dat kinderen op school terecht kunnen met hun leerprobleem. Voor ouders betekent het hebben van een dyslectisch kind vaak een 'lange weg'. Ze moeten regelmatig uitleggen wat dyslexie voor gevolgen heeft bij het leren en dat hun zoon of dochter echt hard werkt. Vaak is één van de ouders zelf dyslectisch en weet dus wat het betekent om keer op keer je neus te stoten. Deze ouders komen op school vanuit een positieve zorgintentie voor hun kind, ook al wordt dit soms vertroebeld door hun geëmotioneerd gedrag.

Belangrijk is dat ouders weten wat ze van school kunnen en mogen verwachten.

Op www.balansdigitaal.nl kunt u aanvullende informatie over dyslexie vinden.

Wat doet SG De Dijk voor leerlingen met dyslexie?

De meeste leerlingen met dyslexie zijn gediagnosticeerd op de basisschool en komen met een dyslexieverklaring op school. Aan het begin van ieder schooljaar wordt door de dyslexie coördinator geïnventariseerd welke leerlingen een officieel erkende dyslexieverklaring hebben. Een kopie van de dyslexieverklaring wordt in het dossier van de leerling bewaard. Daarnaast is er op de administratie een map beschikbaar, waarin alle dyslexieverklaringen per leerjaar bewaard worden.

Er vindt geen algemeen dyslexie-onderzoek plaats op De Dijk. Als een leerling bij verschillende vakken specifiek opvalt, wordt er contact opgenomen met de ouders om dit te melden. De kosten voor de begeleiding en het verkrijgen van de dyslexieverklaring zijn voor rekening van de ouders.

Onderstaand een overzicht van enkele bureaus die gespecialiseerd zijn in de afgifte van dyslexieverklaringen en/of begeleiding van dyslectische leerlingen.

Praktijk Glaudé	www.dyslexie.nu
Stichting Het Antwoord	https://centrumhetantwoord.nl/
OBD Noordwest	www.obdnoordwest.nl
Praktijk Karma	https://www.praktijk-karma.nl/

Leerlingen met een dyslexieverklaring ontvangen een persoonlijke faciliteitenpas. Op deze pas staan de “rechten en plichten” van leerlingen vermeld. De pas dient de leerling altijd bij zich te hebben en dient bij iedere toets op tafel gelegd te worden. Verder dienen de leerlingen op iedere toets linksboven een F van faciliteitenpas te schrijven.

“Compensatie en dispensatie is geen gunst, maar een natuurlijk recht van een leerling met dyslexie.”

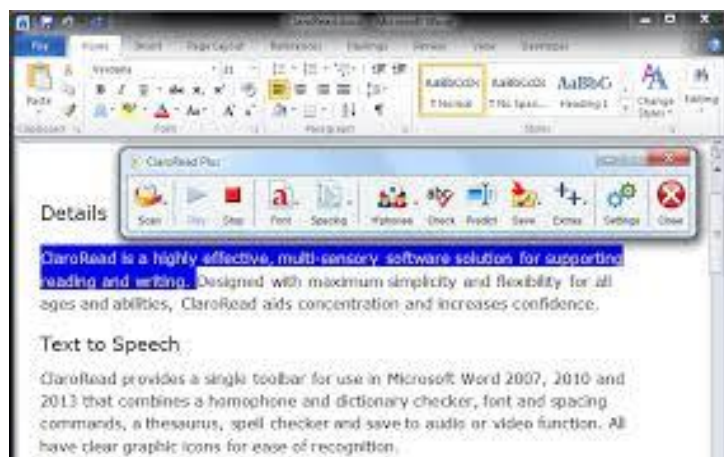
De leerlingen met een faciliteitenpas hebben in ieder geval recht op toetsen in het lettertype Arial 12 of vergrote toetsen. Daarnaast krijgen deze leerlingen ¼ extra tijd t.o.v. de reguliere tijd bij het maken van toetsen. In overleg met de dyslexie coördinator, de Ondersteuningscoördinator en de docent kunnen ook andere compenserende maatregelen verleend worden. In dat geval zal dit door de dyslexie coördinator op de faciliteitenpas aangepast worden.

De mentoren en docenten krijgen een overzicht van alle leerlingen met een faciliteitenpas en zullen, voor zover mogelijk, met de compenserende maatregelen rekening houden.

Leerlingen met een dyslexieverklaring kunnen digitale schoolboeken (te gebruiken via het software programma ClaroRead) aanvragen om dit op school en thuis te gebruiken. Er worden **drie digitale boeken** vergoed door SG De Dijk. Als er meer digitale boeken worden afgenomen zijn de kosten voor de ouders/verzorgers. De digitale boeken kosten dan € 4,95 per stuk.

Indien een leerling hiervan gebruik wilt maken, kunt u mailen naar de dyslexie coördinator. Het aanleren van het werken met het software programma ClaroRead wordt alleen in de eerste klas aangeboden.

Nadat de leerlingen hebben laten zien dat zij goed kunnen werken met ClaroRead, kunnen zij de toetsen maken met behulp van ClaroRead.

Begeleiding brugklas

Voor de brugklasleerlingen is er iedere week een verplicht D(ysexie)- uur. Dit uur vindt buiten de reguliere lestijden plaats. Tijdens dit uur kunnen de leerlingen ervaringen uitwisselen en kunnen zij vragen stellen. De school beschikt over een interventieprogramma, waarmee leerlingen gericht met dyslexie ondersteund kunnen worden. Hierbij komen o.a. lees- en spellingsondersteuning, huiswerkbegeleiding en werkplanning aan de orde.

Het verplichte D-uur voor de brugklassers is op woensdagmiddag tijdens het negende uur (van 15.00 – 15.45 uur).

Begeleiding overige klassen

Leerlingen uit de overige klassen zijn zonder afspraak welkom tijdens het inloop D-uur op dinsdag het achtste uur (van 14.15 – 15.00 uur). Verder is het streven om 1 x per jaar een voortgangsgesprek met de leerlingen met een faciliteitenpas te hebben.

De dyslexie coördinator en/of ondersteuningscoördinator inventariseert ook of er leerlingen zijn die een luisterversie van de Diataal-toetsen willen hebben.

Mocht u als ouder behoefte hebben aan een gesprek over de dyslexiebegeleiding, dan kunt u via de mail contact opnemen met mevrouw Rondhuis (m.rondhuis@atlascollege.nl) of mevrouw Koopman (f.koopman@atlascollege.nl).

Toetsen en beoordelen

Het is voor leerlingen met dyslexie belangrijk dat het rustig is tijdens het maken van een toets, omdat het lezen veel vraagt van de aandacht capaciteit. Leerlingen met dyslexie hebben het recht om langer door te werken, omdat ze gemiddeld 20% meer tijd nodig hebben dan andere leerlingen. Op SG De Dijk is afgesproken dat dyslectische leerlingen recht hebben op $\frac{1}{4}$ van de tijd bovenop de reguliere toets tijd.

Spelling en formulering

Er is geen algemeen landelijk beleid m.b.t. het berekenen van fouten van dyslectische leerlingen. Bij de landelijke examens wordt er bij het corrigeren geen rekening gehouden of een leerling wel of geen dyslexie heeft.

Bij de PTA-toetsen moet in het PTA aangegeven worden hoe omgegaan wordt met spelfouten. Het is wettelijk gezien wel zo, dat dit dan voor alle leerlingen geldt en niet alleen voor leerlingen met een dyslexieverklaring.

De opvatting van SG De Dijk is dat spelling en zwakke formuleringen op geen enkele wijze de beoordeling beïnvloeden als ze géén onderdeel van de toets zijn.

Compenserende/dispenserende maatregelen Nederlands en MVT (moderne vreemde talen).

Onderstaand een overzicht hoe (in principe) omgegaan wordt met compenserende en dispenserende maatregelen. De vakdocent **moet** in ieder geval vergrote toetsen Arial 12 aanbieden en de leerling heeft recht op $\frac{1}{4}$ extra tijd bovenop de toets tijd. Daarnaast **kan** de vakdocent onderstaande maatregelen toestaan.

Nederlands

- Een docent bepaalt **of** een leerling extra tijd krijgt of vermindering van opdrachten.
- Na instemming van de examencommissie of Ondersteuningscoördinator kan een leerling op een eigen laptop werken. De docent bepaalt of dat gebeurt.
- Onderbouw: spelfouten tellen bij een S.O.-spelling en het onderdeel spelling bij een repetitie wel mee. Bij andere schrijfopdrachten wordt de spelling niet fout gerekend en wordt fonetische spelling goed gerekend.
- Bovenbouw: spelfouten tellen alleen mee als dit ook het doel van toetsing is.

Moderne vreemde talen

- Een docent bepaalt **of** een leerling extra tijd krijgt of vermindering van opdrachten.
- Na instemming van de examencommissie of Ondersteuningscoördinator kan een leerling op een eigen laptop werken. De docent bepaalt of dat gebeurt.
- Mogelijkheid om een toets mondeling af te nemen; Dit gebeurt alleen bij idioomopdrachten. De vakdocent bepaalt of dit mogelijk is.
- Onderbouw: spelfouten tellen bij een S.O.-spelling en het onderdeel spelling bij een repetitie niet mee, d.w.z. fonetische spelling is goed. Bij grammatica-opdrachten (werkwoordspelling) wordt de spelling fout gerekend.
- Bovenbouw: beoordeling conform exameneisen; spelfouten tellen alleen mee als dat ook het doel van toetsing is.

ICT SG De Dijk

Via de firma Dedicon zijn veel methodeboeken digitaal beschikbaar. Digitale leermiddelen kunnen schriftelijk aangevraagd worden bij de dyslexie coördinator; de eerste **drie** digitale boeken zijn voor rekening van de school. Wilt u nog meer digitale boeken aanschaffen dan wordt er per boek € 4,95 in rekening gebracht.

Op SG De Dijk wordt het spraaksoftwareprogramma vooral gebruikt tijdens (extra) ondersteuningsuren, thuis en tijdens de reguliere lessen.

Leerlingen kunnen een door hun ouder(s) ondertekend verzoek indienen om op school gebruik te maken van hun eigen laptop. De laptop mag voor de bovenbouw, na positieve bevestiging van de Examencommissie, gebruikt worden tijdens de lessen. In de onderbouw bepalen de dyslexie coördinator en/of de ondersteuningscoördinator of een laptop/Chromebook gebruikt kan worden bij toetsen.

Voor het Schoolexamen (SE) van zowel bij vmbo-BK als vmbo-T geldt dat leerlingen gebruik kunnen maken van een laptop voor bepaalde toetsen. Hierin is de examinerator (de lesgevende docent) bepalend; als hij/zij vindt dat laptopgebruik niet nodig is (of niet realiseerbaar op dat moment) dan maken de leerlingen de toetsen op papier.

Indien een leerling tijdens het Centraal Examen vmbo-T gebruik wil maken van een laptop, dient de ouder van de leerling een schriftelijk verzoek in te dienen bij de Examen Commissie. De docent bepaalt of dit ook voor zijn vak geldt (bijvoorbeeld bij wiskunde kunnen er andere regels gelden dan bij de talen).

Het CE vmbo-BK is al een examenprogramma op de computer. Dyslectische leerlingen krijgen een Dyslexie-versie, waarbij ze alle tekst kunnen horen.

Examen

De mogelijkheid om aangepast examen te doen voor leerlingen met een beperking, waaronder dyslexie, is wettelijk geregeld in artikel 55 van het eindexamenbesluit.

Schoolexamen

In tegenstelling tot het Centraal Schriftelijk kan de school hulpmiddelen bij het Schoolexamen toestaan, die voor het Centraal Schriftelijk niet zijn toegestaan. De rechten m.b.t. het gebruik van faciliteiten zijn per leerling verschillend en hangen af van de gestelde diagnose.

De school bepaalt bij het Schoolexamen zelf of en wanneer de spelfouten worden meegerekend. De school moet dit vastleggen in het PTA en hierbij verwijzen naar het dyslexieprotocol van de school. Het is wel zo dat de gekozen spellingseisen voor alle leerlingen hetzelfde zijn. Hier kan voor leerlingen met dyslexie geen uitzondering gemaakt worden.

Tevens kan de school overgaan tot het periodiek apart toetsen van de spelling. Op die manier worden leerlingen mogelijk bij het terugkrijgen van een toets niet al te zeer ontmoedigd. Men kan een positieve ervaring krijgen bij het behalen van voldoende voor overige onderdelen.

Centraal Examen

Voor de exacte actuele richtlijnen, verwijzen wij u naar de richtlijnen zoals vermeld in de site www.examenblad.nl

Vanaf het centraal examen 2013 is het niet meer toegestaan dat scholen de envelop met de eindexamenopgaven eerder openen om de inhoud te vergroten. Vanaf 2012 worden de examens standaard in punt 12 geleverd, lettertype Arial.

De aanpassing voor zover betrekking hebbend op het Centraal Examen kan in ieder geval bestaan uit een verlenging van de duur van de desbetreffende toets van het Centraal Examen met ten hoogste 30 minuten.

Vrijstellingen worden niet verleend. Ook gelden er geen andere regels m.b.t. het nakijken van de spelling. Hulpmiddelen als spellingskaarten zijn niet toegestaan.

Leerlingen kunnen, d.m.v. een schriftelijk verzoek aan de examencommissie en ondertekend door hun ouders, toestemming vragen om examens op de computer te mogen maken.

Geschillen

Bij geschillen behoudt de directie van SG De Dijk zich in alle voorkomende gevallen eindverantwoordelijk voor de uitvoering van het dyslexiebeleid.